

SÓN COM WINSTON SMITH?

Per Carme Lafay

Vint-i-u de març. Now Ruz : l'any nou dels iranians, l'origen del qual s'atribueix a un poderós rei persa de l'antiguitat. A totes les llars es col·loquen sobre la taula els set símbols d'aquesta celebració agrícola d'arrels zoroastrianes. Com a dada curiosa, els seus noms comencen en farsi per la lletra S. Durant el Now Ruz són nombrosos els desplaçaments des de zones veïnes i també a través del país perquè la celebració té un marcat caràcter familiar.

A Istanbul, a les onze de la nit, en el vol que es dirigia a Teheran, em vaig fixar en uns grups de dones iranianes amb el cabell deixat anar, vestides a la moda occidental, enfundades en samarretes i texans, algunes amb botes altes i cinturons recolzats als malucs. Feien servir un maquillatge agosarat i embellien les seves mans amb la lluentor de molts quirats. «Dones casades amb homes rics que han passat uns dies a Istanbul gaudint de la vida a cop de talonari i que tornen a casa per les festes», vaig pensar.

Quan l'avió va aterrar a la capital es va produir l'esperada metamorfosi. Com si algú hagués donat la veu d'alarma, tots els cabells van ser pudorosament ocultats sota mocadors de color fosc entre els que destacava el negre escarbat, i el cos amagat dins una mena de gavardina que cobria l'anatomia fins als genolls. Sense aquesta disfressa no ens és permès a les dones entrar a la República Islàmica. Però vaig poder comprovar que a Teheran les normes pel que fa a la indumentària femenina són més laxes que a altres municipis. Allí es fa servir menys el xador, es tolera que el rosari tapi només parcialment el cap i que la gavardina defineixi millor les corbes.

A Isfahan, la segona ciutat més visitada del país, vaig tenir l'oportunitat de saber qui s'ocupa de controlar l'aplicació de les normes que afecten a la roba femenina. El dia en qüestió jo vestia una túnica cordada pel davant, de màniga llarga i coll Mao. El mocador que em tapava el cabell i el coll m'acalorava; per

això me'l vaig enroscar com un turbant. Caminàvem tranquil·lament el meu guia de parla anglesa i jo, admirant la «Plaça del Imam», quan un religiós xiïta ens va aturar i va suggerir al jove que entréssim en una tenda espaiosa plantada en aquell indret on ens va indicar que seguéssim sobre les cadires que en constituïen l'únic mobiliari. Els homes es van embolicar de seguida en una feixuga batalla dialèctica sota somriures ensucrats. Jo havia emmudit amb la intenció de passar desapercebuda, intuïnt que l'esbronc anava per mi, tot i que en desconeixia el motiu.

Passada una estona que es va eternitzar, durant la qual a cap dels dos homes els va semblar que m'havien de posar al corrent de la situació, el guia es va girar cap a mi i em va preguntar si no tindria inconvenient en lligar-me el rosari de forma que tapés els pocs centímetres quadrats de la pell del coll que quedaven al descobert. Naturalment vaig acceptar, i fins i tot vaig somriure, amagant a l'instant aquella carn provocadora. Després, per a suavitzar l'ordre, el mulà em va donar la mà i me la va estrènyer llargament en un gest que pretenia ser cordial, gest que, per cert, tenen prohibit. Intent d'aproximació o doble moral?

Després d'aquesta reprimenda vaig fixar-me en les joves que s'esforcen a mantenir el mocador cada dia una mica més allunyat del front amb una mica menys de prudència, i la roba una mica més enganxada al cos, una mica més insinuant, petites victòries que formen part de la seva lluita quotidiana. En un país on per diversió s'entén resar, on es desconeixen les discoteques, on se censuren els petons de les pel·lícules, cal que el jovent faci ús de la imaginació per a contactar amb l'altre sexe. A Teheran tenen el Darband , barri de lleure on trobar-se nois i noies a les innocents «cases de te» que voregen el camí paral·lel al torrent que baixa de les muntanyes.

Els joves de menys de divuit anys es desplacen sempre acompanyats de la família, dins i fora del país. La dona casada, sobre tot si té fills, gaudeix d'una certa llibertat que li permet anar i venir, perquè es considera — amb raó— que rarament una femella abandona els petits. En canvi, els majors d'edat que encara són solters estan molt controlats. No els és permès de viatjar a

occident a no ser que des d'allí se'ls convidi expressament a alguna activitat, com ara una conferència, i solament es quedaran quinze dies a l'estranger on també poden anar a estudiar per un període de cinc anys com a màxim. En canvi, el govern no posa pegues per desplaçar-se cap a Àsia, i així els més espavilats coneixen Dubai, Xina o Japó.

Deixant a banda el fantàstic llegat d'aquest bressol de civilitzacions, el que més sorprèn a Iran és la curiositat de la gent envers l'estrany, el turista que escasseja des d'aquell inoblidable onze de setembre, i que es té per una valuosa font de informació i estandard de modernitat. Al carrer, als aeroports, dones de bonic ulls negres escrutadors em van aturar i, en un anglès molt correcte, es van atrevir a formular les preguntes més desvergonyides. Treballaven en empreses europees o cursaven estudis superiors a Teheran o a ciutats com Damasc. Si tinguessin un visat viatjari cap a occident. Es queixaven de l'avorriment que les esperava a casa durant els tretze dies que dura el Now Ruz . Quan jo intentava desviar la conversa al terreny de la política, m'indicaven per gests que callés, que estava prohibit parlar-ne en públic.

Els joves d'ambdós sexes que es guanyaven la vida com a guies turístics van fer gala d'un caràcter obert que predisposava a debatre els assumptes més diversos. Deixant a banda la privació de llibertat, el sexe és un aspecte de la vida que els atrau i preocupa. A mi m'havia sorprès no ser testimoni de cap demostració d'afecte en públic. A Iran les parelles no s'agafen de la mà ni de bracet, ni tampoc es petonegen. Em van contar les dones que si no seguien els preceptes religiosos podien optar per una llibertat sexual absoluta, tot i sabent que segurament no podrien casar-se amb un xiíta, o sigui que se la juguen perquè el matrimoni és quasi obligatori per a elles.

Els homes que no segueixen els manaments islàmics somien quan són joves en sortir del país, escapar als Estats Units o a Canadà com a primeres opcions, o al Regne Unit o Alemanya com a segones. Lluiten com a feres per aconseguir un permís que mai no arriba. Acaben abandonant, i llavors es casen. Gaudeixen d'una vida oberta de portes endins, on no falta l'alcohol comprat al mercat negre ni el tabac americà, fàcil d'adquirir però mal vist per les

autoritats religioses. Controlen la natalitat amb preservatius i limiten el nombre de fills a un o dos. Però, per molt oberts que puguin semblar aquests homes, diferents de la majoria creient, perquè es relacionen amb forasters, solen tenir un punt de mascle egoista pel que fa referència a la sexualitat de les seves esposes.

No senten la necessitat d'esforçar-se a proporcionar-los plaer; els entra amb dificultat la idea que el sexe ha de ser generós i que elles tenen el mateix dret a gaudir-ne que ells. Els és difícil espolsar-se de sobre la repressió i els valors que els han inculcat.

Tal i com em va comentar un enginyer jubilat, un home culte que havia treballat en una multinacional alemanya, la societat iraniana està dividida. Per una banda la massa analfabeta o poc alfabetitzada a qui agrada ser dirigida, estalviant-se així l'esforç de pensar per si mateixa i disposada a obeir les ordres sense queixar-se.

Per altra la gent que s'ha preocupat o que ha tingut l'oportunitat d'estudiar, la que parla anglès, la que treballa amb occidentals, la que escolta les notícies a la televisió via satèl·lit. Aquest sector està totalment en desacord amb la República Islàmica i aspira a un futur diferent. Una societat fragmentada a causa de l'abisme cultural. Com arreu del món. Per desgràcia els primers són més nombrosos.

Quan l'Abbàs (trenta-cinc anys), el meu guia a Isfahan, em va confessar que havia abandonat el seu somni de viure als Estats Units i que creia que havia aconseguit conformar-se, em va venir a la memòria en Winston Smith el protagonista de «1984» de Georges Orwell i la seva oposició al tot poderós Gran Germà. Vaig recordar les últimes frases de la novel·la: ... «Tot estava bé, tot fregava la perfecció, la lluita s'havia acabat. S'havia vençut a si mateix definitivament. Estimava el Gran Germà».